

В. Ю. КОВАЛЬ
Херсонський державний університет

РОЛЬ ОРГАНІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗААУДИТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядається роль органів студентського самоврядування в організації позааудиторної діяльності студентства. Студентське самоврядування є особливою формою організації життя і діяльності студентського колективу, що дозволяє йому брати участь у розробці та прийнятті рішень з усіх питань життєдіяльності студентства і забезпечувати необхідні для цього умови.

Ключові слова: позааудиторна діяльність, студентське самоуправління, студентська рада, студентський колектив.

Постановка проблеми. Доба інтенсифікації спілкування, зростання кількості різноманітних особистісних і ділових контактів потребує підвищення рівня сформованості культури взаємин у студентів. Усілякі непорозуміння, суперечки у взаєминах породжують у молоді негативний настрій, погане самопочуття, впливають на продуктивність праці, на якість розв'язання спільних завдань. Такі труднощі у взаєминах виникають через те, що студенти недостатньо ознайомлені з нормами людського співжиття, не завжди усвідомлюють взаємозв'язок власної поведінки з самопочуттям інших людей, більшості з них бракує саморегулятивних умінь, навичок комунікативної взаємодії [1].

Кожному студентові важлива і необхідна підготовка до здійснення ефективних соціальних контактів, оскільки і нині, й у майбутньому це є основою їх життєвого і професійного успіху. Наявність відповідних знань, сформованість навичок комунікативної взаємодії в студентів налагоджує позитивний психічний та емоційний стан у взаєминах членів студентського колективу, впливає на якість спілкування їх з викладачами, однолітками, визначає їхню готовність вступати в різнорівневі контакти за межами студентського середовища, позначається на успішності їх життєдіяльності й забезпечує адаптацію їх в соціумі [4].

Аналіз досліджень і публікацій. Питання виховання студентської молоді розглядало багато вчених педагогів, але для нас найбільший інтерес представляють погляди Беха І.Д., Гессена С.І., Глузмана О.В., Гончаренка С.У., Євтуха М.Б., Зязюна І.А., Коротяєва Б.І., Підкасистого І.П., Сухомлинського В.О., Шевченко Г.П., Ярмаченко М.Д.

Особливий інтерес для вивчення системи позааудиторної виховної роботи представляють праці Андреевої Г., Винославської О.В., Волкової Н.П., Кондрашової Л.В., Куриленко Т.М., Марисової Л.І., Олексюк О.М., Опалко Н.І., Ржевської А.В. Розкриттю організаційно-педагогічних умов виховної роботи в навчальних закладах нового типу присвячені роботи Алфімова В.М., Васильєва І.Б., Дзюби В.І., Лисенко Л.В., Мартиненко С.М., Осипової Н.Ф., Петровича В.С., Чижевського Б.Г. та інші.

У зв'язку з вищевказаними поглядами на цю проблему ми визначили мету роботи, що полягає в дослідженні організації студентського самоврядування у вищому навчальному закладі, яке є одним із засобів виховання культури міжособистісних відносин.

Методи та організація дослідження. У ході роботи нами були використані наступні методи: аналіз науково-методичної літератури та моделювання. У дослідженні взяли участь студенти 2-4 курсів факультету фізичного виховання та спорту Херсонського державного університету у кількості 160 осіб.

Студентське самоврядування є особливою формою організації життя і діяльності студентського колективу, яке дозволяє йому брати участь у розробці та прийнятті рішень з усіх питань життєдіяльності студентства і забезпечувати необхідні для цього умови. Студентське самоврядування - це право та реальна здатність академічної громади, що

гарантуються державою, самостійно або через представницькі органи вирішувати питання, віднесені до компетенції студентського самоврядування.

Усі члени академічної громади, які навчаються у вищому навчальному закладі, мають рівні права на участь у діяльності студентського самоврядування. Будь-які обмеження членів академічної громади на участь у студентському самоврядуванні залежно від джерел фінансування їхнього навчання, наявності у них громадянства України, терміну навчання та рівня їхньої академічної успішності, за мовними чи іншими ознаками забороняється.

Студентське самоврядування в Україні здійснюється на принципах: законності; колегіальності; поєднання інтересів академічної громади та держави в галузі освітньої діяльності; правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, визначених законами [5].

Законодавство України про студентське самоврядування та їх представницькі органи складається з Конституції України, Закону України "Про об'єднання громадян", Закону України "Про вищу освіту" та інших нормативно-правових актів.

Студентське самоврядування здійснюється в ході навчально-виховного процесу в вищих навчальних закладах задля більш повного та всебічного розвитку особистості члена академічної громади, реалізації його конституційних прав та інтересів. До компетенції студентського самоврядування відносяться питання соціально-побутового та культурного життя.

У питаннях організації навчального процесу в вищому навчальному закладі академічна громада має право дорадчого голосу.

Основними завданнями студентського самоврядування є:

- сприяння забезпеченню рівних умов доступу громадян до вищої освіти;
- забезпечення і захист прав та інтересів членів академічної громади, зокрема стосовно організації навчального процесу;
- сприяння навчальній, науковій, громадській і творчій діяльності членів академічної громади, їхнім заняттям фізкультурою та аматорським спортом;
- сприяння покращенню умов проживання і відпочинку членів академічної громади;
- сприяння діяльності гуртків, товариств, клубів за інтересами, громадських організацій та інших добровільних об'єднань членів академічної громади відповідного вищого навчального закладу;
- організація співпраці з органами студентського самоврядування інших вищих навчальних закладів;
- сприяння міжнародній мобільності членів академічної громади; сприяння працевлаштуванню випускників.

Для повної реалізації прав студентства створюється студентська рада якій належать такі повноваження:

- прийняття внутрішніх нормативних документів, що регламентують її діяльність;
- утворення виконавчого комітету, контрольно-ревізійної комісії, інших тимчасових та постійно діючих робочих і консультативно-дорадчих органів;
- визначення їх чисельності, затвердження персонального складу;
- внесення змін до їхнього складу та їх розпуск;
- обрання за пропозицією голови студентської ради та звільнення з посади секретаря ради;
- обрання та звільнення голови контрольно-ревізійної комісії;
- обрання до складу вищого колегіального органу громадського самоврядування вищого навчального закладу, органів громадського самоврядування його структурних підрозділів терміном на один рік членів академічної громади, число яких становить не менш як 30 відсотків загального складу цих органів

для вищих навчальних закладів третього та четвертого рівню акредитації та 15 відсотків - для вищих навчальних закладів першого та другого рівню акредитації;

- обрання до складу Вченої ради вищого навчального закладу, вчених рад його структурних підрозділів терміном на один рік членів академічної громади, число яких становить не менш як 15 відсотків їхнього загального складу;
- здійснення контролю за розпорядженням коштами бюджету вищого навчального закладу, з правом ініціювання подання судового позову проти адміністрації вищого навчального закладу, щодо зловживання службовим становищем та нецільового використання бюджетних коштів;
- проведення зборів, конференцій, семінарів та "круглих столів";
- вільне використання матеріальних та фінансових ресурсів,
- прийняття річного бюджету студентського самоврядування не пізніше одного місяця після проведення виборів голови студентської ради та виборів (проміжних виборів) делегатів студентської ради;
- подання клопотання до керівника вищого навчального закладу про звільнення чи відсторонення посадових осіб та працівників професорсько-викладацького складу, при порушенні останніми посадових обов'язків та морально-етичних норм;
- надання в межах наявних фінансових ресурсів безповоротної матеріальної допомоги окремим студентам та грантів громадським організаціям на виконання програм і проектів в інтересах академічної громади відповідного вищого навчального закладу;
- виконання інших функцій, передбачених законом, статутом вищого навчального закладу та нормативно-правовими актами.

Виключно за згодою студентської ради у вищому навчальному закладі приймаються рішення про: відрахування студента, аспіранта з вищого навчального закладу; переведення студента, аспіранта, який навчається за державним замовленням, на навчання за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб; підвищення плати за навчання; поселення студента, аспіранта в гуртожиток та виселення з гуртожитку; затвердження правил внутрішнього розпорядку вищого навчального закладу; затвердження нормативних документів з питань студентських містечок та гуртожитків для проживання студентів і аспірантів.

Студентська рада приймає рішення простою більшістю голосів від її загального складу, якщо інше не передбачено законами України.

Засідання студентської ради проводяться не рідше одного разу на два місяці і є правомочними, якщо у них бере участь більша половина від загального складу студентської ради.

Студентська рада зобов'язана: не порушувати діяльністю норми Законів України "Про вищу освіту" та "Про об'єднання громадян"; не порушувати правила внутрішнього розпорядку вищого навчального закладу, правила проживання у гуртожитках; не заважати здійсненню навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі; звітувати про діяльність перед адміністрацією вищого навчального закладу та академічною громадою; щорічно звітувати про використання власних фінансових та матеріальних ресурсів перед адміністрацією вищого навчального закладу та академічною громадою.

Така форма створює можливість використання потенціалу кожного члена колективу студентів у процесі досягнення корпоративних цілей навчального закладу. У студентському самоврядуванні проявляється креативність, енергійність, соціальна активність молоді, їх прагнення до досягнення позитивних цілей. Студентське самоврядування означає включення всіх студентів до організації своєї діяльності в навчальний і позааудиторний час, пошук ефективних рішень професійно-педагогічних задач, питань управління вузом і студентським колективом [4].

В рамках спільного навчально-виховного процесу та позааудиторної діяльності в університеті визначаються наступні завдання, які вирішуються органами студентського самоврядування:

- формування професійної компетентності, управлінської та самоуправлінської культури студента, його правової свідомості, розвиток громадянської активності студентів у сферах управління державою і суспільством;

- реалізація права кожного студента на участь у прийнятті та виконанні колективних соціально значущих рішень;

- розширення поля студентського самоврядування в рамках університету за рахунок постійного залучення до самоуправлінської діяльності нових членів студентського колективу, за рахунок участі представників органів студентського самоврядування та студентських громадських об'єднань в різних регіональних, міжрегіональних та міжнародних студентських заходах, проектах і програмах [6].

Студентське самоврядування – це модель організації позааудиторної діяльності студентства, яка включає ряд заходів, що в свою чергу піднімають рівень культури кожного студента, включеного в цю діяльність.

Опишемо розроблену нами структурно-змістовну модель організації позааудиторної роботи студентів у вузі, яка представлена в табл. 1.

Мета організації студентського самоврядування – формування різнобічної особистості, здатної до самоврядування.

Методологічні підходи до організації студентського самоврядування:

- системний;
- діяльнісний;
- особистісно-орієнтований

Розроблена модель передбачає корекцію змісту навчально-виховного процесу класичного університету згідно з завданнями виховання культури міжособистісних відносин під час позааудиторної діяльності.

Поряд з навчанням в цілісному педагогічному процесі вузу, як відомо, здійснюється виховання студентів, по-перше, за допомогою реалізації виховної функції навчання, і по-друге, за допомогою спеціальних виховних організаційних форм, до числа яких з повною мірою відповідальності можна віднести студентське самоврядування.

Концептуальні положення побудови моделі формування загальної культури студентів базувалися в дослідженні на таких загально педагогічних підходах, як: антропологічний, культурологічний, системний, діяльнісний, особистісний.

Грунтуючись на вивчених в процесі дослідження наукових джерелах, ми прийшли до висновку, що пріоритетними властивостями, що характеризують особистість, яка володіє загальною культурою, є наступні: а) духовно-моральна спрямованість відносин і діяльності людини, яка базується на достатньому рівні інтелектуального розвитку; б) творча спрямованість особистості, яка знаходить своє вираження як в художньоестетичній діяльності, так і в прагненні до позитивного перетворення самого себе і навколишньої дійсності. Застосовуючи це положення до моделювання процесу формування загальної культури, була створена модель особистості студента, що володіє загальною культурою, як основний орієнтир при визначенні педагогічної мети. При цьому модель особистості студента, що володіє загальною культурою, з'являється як системна сукупність таких рівноцінних, взаємопов'язаних компонентів: а) інтелектуально-світоглядного; б) духовно-морального; в) діяльнісно-творчого. Дана модель культурної особистості є концептуальною основою для побудови педагогічної системи формування загальної культури і слугує цільовим орієнтиром при моделюванні процесу формування загальної культури студентів у позааудиторній діяльності, виступаючи як підсистема педагогічної моделі [2].

На підставі всього вищесказаного студентське самоврядування в вузі ми будемо розуміти як форму організації позааудиторної роботи, що забезпечує студентам право на

самостійне керівництво своєю діяльністю, зміст якого складають розробка, прийняття і здійснення власних рішень щодо реалізації різних напрямів свого життя та діяльності в процесі професійної підготовки у вузі.

Таблиця 1

Модель організації студентського самоврядування у позааудиторній роботі студентів

Мета – формування культури міжособистісних відносин										
Принципи організації										
Гласності	Спадкоємності	Паралельної дії	Самоорганізації	Самодіяльності	Відповідальності	Опори на позитивне	Діяльнісної активності	Саморозвитку	Врачування індивідуальних особливостей	Рольової участі
Зміст діяльності										
Самоврядування в навчальній діяльності	Самоврядування в інформаційній діяльності	Самоврядування в колективно-творчій діяльності	Самоврядування у господарській діяльності	Самоврядування в спортивно-туристичній та оздоровчій діяльності	Самоврядування в культурно-масовій діяльності	Самоврядування в екологічній діяльності	Самоврядування в науково-дослідницькій діяльності			
Педагогічні умови організації студентського самоврядування(ССВ) у ВНЗ										
Організація ССВ згідно напрямів, що відображають усі сфери життя студентів у ВНЗ в період навчання	Створення керуючого органу ССВ у вигляді Центру, що складається зі студентів - керівників секторів	Представництво в кожному секторі студентів з будь-якої навчальної групи і виконання ними своєї функції	Самостійна організація студентами свого життя з урахуванням особистих потреб, інтересів, професійних завдань				Участь викладачів в ССВ як консультантів секторів за напрямками			
Критерії розвитку студентського самоврядування у ВНЗ										
Наявність системи соціально значущих перспектив та сформованість групової мотивації діяльності	Готовність студентів до самостійного прийняття рішень та відповідальності за їх наслідки	Відповідальне ставлення до виконання обов'язків в студентському самоврядуванні	Динамічний розвиток структури самоврядування який характеризується частою зміною активу			Контактність як постійна готовність до взаємодії з оточуючими людьми				

Відмінними ознаками студентського самоврядування при такому розумінні є:

- по-перше, його чітка організаційна структурованість, а саме: наявність керуючого студентського органу у вигляді центру, який очолює президент, вибраний з числа студентів і складається із студентів-керівників відділів;
- по-друге, змістовна, організаційна та професійна допомога керівникам відділів з боку викладачів вузу (факультету), що виконують функцію консультантів;
- по-третє, представництво в кожному секторі студентів від кожної навчальної студентської групи;
- по-четверте, змістовна відмінність функціональної спрямованості і змісту діяльності секторів від функціональної спрямованості та змісту діяльності офіційних адміністративних органів факультету;
- по-п'яте, чітка визначеність змістовної роботи кожного сектору, що не допускає копіювання і повторення одних і тих же зобов'язань, однієї і тієї ж діяльності;
- по-шосте, обов'язкова аналітико-рефлексивна і коригуюча діяльність як по ходу, так і після закінчення кожної справи, події, заходу, організованого в рамках студентського самоврядування;
- по-восьме, підтримка студентського самоврядування адміністративними органами вузу (факультету).

Таким чином, студентське самоврядування у вузі - це один з оптимальних професійно і діяльнісно спрямованих способів організації виховної роботи зі студентами в період навчання, що забезпечує розвиток у них ініціативи, соціальної активності та творчої самостійності, а також формування у студентів таких загальних особистісно значущих людських якостей, як відповідальність, розумна самодіяльність, управлінська компетентність, уміння будувати відносини в колективі і багато іншого, що, в остаточному підсумку, забезпечує їм умови для повноцінної самореалізації у всіх сферах особистого життя і в професійній діяльності. На нашу думку проблема наша актуальна і потребує подальшого дослідження.

Література.

1. Буев Л. П. Человек: деятельность и общение.-М.: Мысль, 1978,- 216с.
2. Мясичев В. Н. Психология отношений / В. Н. Мясичев; под ред. А. А. Бодалева; Вступ. ст. А. А. Бодалева.- М.: Изд-во «Ин-т практ. психологии»; Воронеж : НПО «МОДЭК», 1995. - 356 с.
3. Обозов Н. Н. Психология межличностных отношений. - Киев: Наукова думка, 1991.- 230 с.
4. Прилюк Ю. Д. Общественные отношения и социальное общение // Общественные отношения (социально-философский анализ). - Киев: Наукова думка, 1991.-94 с.
5. Степура Т. В. Внеучебная деятельность студентов педагогического вуза как фактор формирования их профессиональной самостоятельности: Автореф. дис.... канд. пед. наук. – Киев, 1989. – 20 с.
6. Чернышов А. С. Студенческое самоуправление: Социал.-психол.аспекты / А. С Чернышов, Н. С. Степашов, И. С. Полонский и др.; научн.ред. С.М. Годник. – Воронеж: Изд-во Воронеж гос. ун-та, 1990.

Надійшла до редколегії 17.10.2010

Коваль В. Ю. Роль студенческого самоуправления в организации внеучебной деятельности

В статье рассматривается роль студенческого самоуправления в организации внеучебной деятельности. Студенческое самоуправление является особенной формой организации жизнедеятельности студенческого коллектива, это позволяет участвовать в разработке и принятии решения во всех вопросах жизнедеятельности студенчества и обеспечивать необходимые для этого условия.

Ключевые слова: внеучебная деятельность, студенческое самоуправление, студенческий совет, студенческий коллектив.

Koval V. Y. Role of student government in the extracurricular student activity

The article deals with the role of student government in the extracurricular student activity. Student government is a special form of student life and activity, which let them take part in development and adoption decision on all questions and provide necessary conditions.

Key words: extra-curriculum activities, student government, student's council, student's collective.